

Виникнення будинків моди

1. Народження моди в Західній Європі. Середньовікові цехи.
2. Розвиток модної індустрії – від мануфактур до фабрик та конфекційних будинків XIX ст..
3. Народження високої моди. Чарльз Ворт.
4. Будинки моди другої половини XIX ст., початку XX ст..

1. З глибокої давності люди займалися виготовленням одягу. В епоху мезоліту окремий вид праці почали називати ремеслом. В епоху неоліту були винайдені ручний ткацький станок, веретено, приладдя для обробки шкіри та хутра. Для виготовлення одягу використовували шкіру тварин та рослинні волокна. В ранньокласових общинах Давнього Сходу існував раціонально продуманий розподіл праці між чоловіком та жінкою. Виготовленням одягу, як правило, займались жінки: пряли нитки, займались ткацтвом тканин, обробкою шкір тварин, оздоблювали одяг вишивкою та аплікацією.

В 476 р. Західна Римська імперія під тиском варварських племен впала. На території Європи на розвалинах Античної цивілізації стала формуватися нова цивілізація. У VIII - IX століттях утворюються нові держави, найкрупнішою з яких була імперія франків на чолі з Карлом Великим. Це був «до міський» період, коли ремесла існували як частина натурального господарства. Ремеслами займались в основному селяни, у створених для цього майстернях. В цей період з'являються майстри взуттєвики та швеці, які ходять від села до села та виконують замовлення місцевих жителів. З X ст.. почали інтенсивно будуватися міста – центри ремесленого товарного виробництва. А в XI – XIII століттях відбулася перша промислова революція Європи. В XIII столітті поширюються прялка з колесом, ткацький станок з механізмом.

Демографічний підйом призвів до «міської революції» - міста почали відігравати значну роль в економіці Середньовіччя. Міське населення складали містяни, які працювали в цехах, гільдіях ремесленників. В цехах існували закони, які встановлювали правила для майстрів та підмайстрів, контролювали якість та кількість виробів. Усі вироби виготовлялися лише по індивідуальному замовленні. Звання майстра можна було отримати після довгих років навчання при майстру, який передавав усі секрети свого ремесла, і лише тоді відкривати свою майстерню. В XI – XII сторіччях відкриваються цехи кравців та ткачів. З XII ст. одяг з домотканих тканин

носять лише в селі. В XII – XIII ст. в містах Західної Європи виникло нове соціальне явище – мода, яка одягом виражала соціальний статус людей. З XII ст. форма та крій одягу почали змінюватися відповідно до вимог моди. З цього часу соціальний статус людини підкреслювався вартістю тканини, пишністю оздобы та прикрас, особливостями крою одягу, які повинні були відповідати вимогам мінливої моди. Виникнення моди було пов'язано з виникненням міської культури. Міські площі та вулиці середньовічних міст стали місцем спілкування купців, містян, майстрів, рицарів, селян.

Рис. 1 Жіночі ремесла Середньовіччя

Саме в містах розвивалось виробництво. Усі нововведення ставали «модою», якщо їх схвалювали при королівському дворі, лише король був зразком наслідування моди.

2. З середини XV ст. в Європі почався новий промисловий підйом, цехи поступались місцем мануфактурам, в яких широко використовувався розподіл праці та спеціалізоване знаряддя праці. Центрами мануфактурного виробництва стають міста Італії, де розвиваються бавовняні, вовняні, шовкові мануфактури. В галузі виробництва тканин Італія зберігала

лідерство до XVII ст., але вже з XVI ст. з нею почали конкурувати інші країни. Завдяки відкриттям Колумба в Європу у великих об'ємах почали постачатися золото та срібло, дорогоцінні камені, невидані досі в Європі прянощі, рослини, фрукти та овочі. В XVI ст. італійські ткачі виробляли розкішні шовкові тканини, оксамит, парчу із золотих та срібних ниток. У Франції теж виник центр з виробництва тканин у XVII ст. Король Франсиск I звільнив ткачів Ліону від податків. На початку XVII ст. ліонець Клод Дангон винайшов ткацький станок, на якому можна було виробляти тканини із складним багатоколірним візерунком (жакард). Тканини, які виробляла мануфактура Дангона, уже не були скопійовані з італійських зразків і поступово витіснили італійські тканини з ринку. Французькі ліонські тканини були дуже високої якості, що пояснювалось високою кваліфікацією ткачів та контролем над виробництвом тканин. Ліонські тканини виробляють і дотепер. Майстерність виготовлення костюма у XVI ст. досягла високого рівня. Ремесло кравця поважали і передавали у спадок. У той час вже була сформована спеціалізація кравців, одні виготовляли лише жіночі сукні, інші – лише чоловічі костюми чи плащі. Одяг виготовлявся лише на замовлення. В XVI ст. сформувався каркасний тип костюма.

Рис.2 Зразки іспанського костюму каркасного типу

Жіночий каркасний костюм того періоду складався із металевого корсету і каркасу спідниці вердугос. Через політичний вплив Іспанії в Європі в XVI ст., іспанський костюм поширився Європою. Саме в цей період формується загальноєвропейська мода, із збереженням певних національних рис костюма кожної країни. XVII ст. було сторіччям розвитку мануфактурного капіталізму та перших буржуазних революцій. Це був період утвердження централізованої влади в формі абсолютної монархії. Особливо яскраво це проявилось у Франції, де після періоду громадянських війн та протистоянь зі знаттю утвердилась абсолютна влада короля Людовика 14. В цей історичний період саме королівські двори були тим місцем, де народжувалась мода. Особа короля була взірцем для наслідування, а його смак – авторитетним.

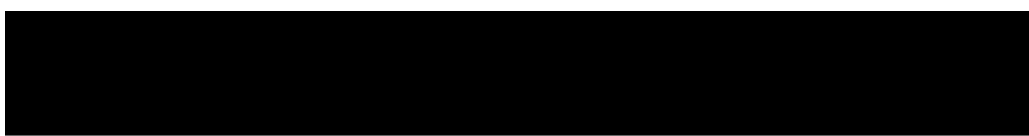

Рис. 3 Король Людовик 14

Рис. 4. Одяг доби Людовика 14

В епоху регентства Анни Австрійської (1643-1660 рр.) з'явилась нова професія – модистка. Відбувся остаточний поділ на чоловічих і жіночих

майстрів, чоловічими костюмами займався виключно чоловік-кравець, жіночим вбранням – жінка-модистка. В період правління Людовика 14 Франція стала законодавицею моди в Європі. Розкіш двору Людовика 14 у Версалі у всіх європейських правителів викликала заздрість та бажання наслідувати, з цього часу все французьке стає синонімом розкоші та елегантності.

Рис. 5 Версальський Палац та територія навколо нього

Із Франції в інші країни вивозили тканини, мереживо, стрічки, нові крою одягу та види оздоблень. Двічі на рік із Парижу у столиці інших країн відправляли дві воскові ляльки, одягнені по останній моді (1642 р.): велику Пандору, одягнену у святкову сукню та малу Пандору, одягнену в домашній костюм.

Рис. 6 Ляльки Пандори

Король-сонце надавав моді значної уваги, часто сам вигадував нові фасони, які втілювали в матеріалі його особисті кравці та вишивальниці. Людовик 14 видав указ, відповідно до якого необхідно було змінювати одяг по сезону. Звичайно, це посприяло розвитку модної індустрії Франції. У XVIII ст. зберігався вплив Франції на європейську моду. Саме у Франції виник новий художній стиль рококо (1730-1750 рр.). Жіноча мода була найекстравагантнішою саме під час правління Людовика 14. Королева Франції Марія-Антуанетта прагнула стати «королевою мод», наймоднішою жінкою в Європі. Відповідно, королева не одягала двічі одну й ту ж сукню, змінювала своє вбрання тричі на день. Справжньою законодавицею моди була модистка Марії-Антуанетти Роза Бретен, яку називали «міністром моди». Модистку Розу Бретен можна вважати першою кутюр'є, саме вона пропонувала королеві нові моделі суконь, капелюшків та оздоблень. Саме Р.Бретен приписують крилату фразу: «Нове – це добре забуте старе».

Паралельно з французькою придворною модою розвивалась нова мода, пов'язана з потребами буржуазного суспільства, яке починалось формуватись. У XVIII ст. виникла друга столиця європейської моди - Лондон. В середовищі дрібного дворянства з'явилися нові форми одягу, які в подальшому стали класичними – фрак, редингот.

Рис. 7 Чоловічий фрак

Ці зручні та функціональні зразки одягу спочатку були призначені для верхової їзди, максимально відповідали потребам людини, яка веде активний спосіб життя.

Рис. 8 Редингот для занять кінним спортом

Рис. 9 Редингот

Його виготовляли із практичних однотонних вовняних матеріалів англійського виробництва, в ньому не було виражених ознак соціальної приналежності людини (дорогоцінні тканини та вишивка), такий одяг був втіленням ідеї соціальної рівності. В кінці XVIII ст. в Англії з'явилися денді (денді – вишукано одягнена людина, щеголь). В костюмі денді були втілені індивідуальність, честь за допомогою якісних матеріалів стриманої кольорової гами (чорний, сірий, коричневий, білий, які і сьогодні вважаються класикою чоловічого одягу), вишуканого крою, бездоганної посадки на фігурі та продуманих деталей.

Рис. 10 Лондонські денді

Рис. 11 Сучасний стиль денді в чоловічій моді

Саме денді ввели в чоловічу моду білосніжні сорочки, краватки та жилети. Вперше не багата, не знатна людина стала об'єктом для наслідування. Велика французька революція сприяла появі нової капіталістичної епохи. Відповідно змінилась мода – в минулому залишились всі надлишки костюму (корсети,

пряжки із дорогоцінним камінням, вишивка золотом та сріблом, перуки, химерної форми коміри). В чоловічій моді ствердився раціональний англійський стиль. Жіноча мода наслідувала античність. Античні костюми того часу можна побачити на полотнах відомих художників – Ж.Л. Давид. В епоху Директорії (1795-1799 р.р.) модні дами прагнули виглядати як античні богині в легких сукнях-сорочках та сандаліях. З цього періоду жіноча мода стала змінюватися частіше від чоловічої. Мода змінювалась часто в інтересах розвитку промисловості, один стиль змінювався іншим: за ампіром був романтизм, далі бідермеєр та історизм, їм на зміну прийшов рококо, сторіччя завершилось появою стилю модерн. В чоловічому одязі постійно вироблялися універсальні форми, які відповідали способу життя чоловіка того часу – банкіра чи підприємця; костюм звільнявся від багатоколірності і декоративності і все більше нагадував уніформу. Розвиток буржуазної моди був пов'язаний з розвитком виробництва. Вплив Англії на європейську моду був зумовлений тим, що саме Англія була центром технічної революції 60-х рр..XVIII ст. Технічний переворот відбувся саме в текстильній промисловості, коли були винайдені прядильна машина, механічний та автоматичний ткацький станки.

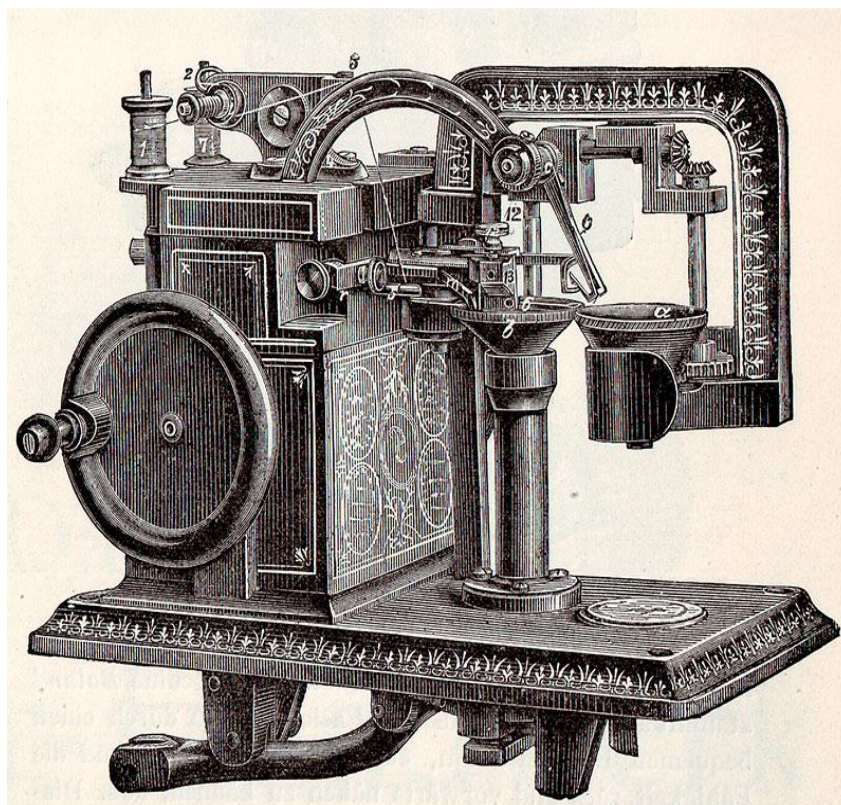

Рис. 12 Ткацький станок

Поява такого виробничого устаткування дозволила підвищити продуктивність праці, зменшити вартість пряжі та тканин. З 1785 по 1850 рр.. виробництво тканини в Англії зросло в 50 разів і, відповідно, ціна зменшилась у 6 разів. Із винайденням парової машини, яка могла приводити в дію текстильні машини з постійною швидкістю, в Англії з'явилась

машинна фабрика, яка витіснила мануфактури, засновані на ручній праці (1784 р.). У Франції Ж. Жаккар у 1801р. розробив пристрій для отримання тканин з жакардовим візерунком, вдосконалив ткацькі станки. З 1840 р. стали використовувати штучні барвники для тканин. Усе це дозволило значно знизити ціни на тканину та оздоблення, модні товари перестали бути предметами розкоші і стали доступні масовому споживачу.

У XIX ст. активно розвивалось виробництво готового одягу. Сприятливі умови для масового виробництва одягу створила Велика французька революція. Перші конфекційні будинки (майстерні з виготовлення готового одягу) з'явилися під час революції в першій половині XIX ст., їх кількість постійно зростала. Спочатку в якості готового одягу виробляли чоловічий і верхній одяг, жіночий одяг виготовляли по індивідуальному замовленні, тому що сукню необхідно було підганяти по фігурі. Для жінок перші конфекційні будинки виготовляли верхній одяг – накидки, а також аксесуари, капелюшки. Вже у 1820-х рр.. в Лондоні з'явилися перші паперові викрійки, а з 1860-х рр.. виробництво викрійок перейшло на промислову основу. У 1818 р. француз Мішель розробив першу систему крою, згодом з'явилася масштабна система крою, пропорційно-розрахункова. У 1840 р. кравець А. Лавінь заснував першу школу крою з власною майстернею – в подальшому вона перетворилася у відому школу моди «Esmod». Кравець Лавінь винайшов власну методику крою, бюст-манекен для примірювання, сантиметрову стрічку. Найбільшу революцію у виготовленні одягу створило винайдення швейної машини. У 1755р. в Англії була створена перша швейна машина. Перші конструкції машин були недосконалі і не давали надійної машинної строчки. Лише винайдення механізму човника інженерами Б. Тімоньє та Е. Хоу сприяло поширенню швейних машин. Уже з 1850 р. швейні машини використовували в модних салонах Парижу, а через кілька років – масово. Саме в цей період в США була заснована компанія «Зінгер», а в Німеччині фабрика швейних машин «Пфафф». Швейні машини були основою для розвитку виробництва готового одягу, а з середини XIX ст. їх стали використовувати у взуттєвій промисловості.

Дизайн швейных машин

Швейная машина
с музыкой

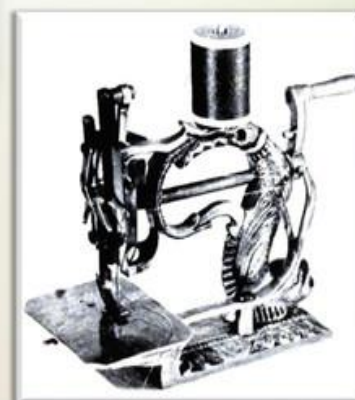

Рис. 13 Зразки старовинних швейних машин

3. По суті, дизайнерами, кутюр'є, творцями високої моди можна було назвати усіх кравців та модисток, які одягали королів та королев протягом багатьох сторіч, бо одяг створений ними, відрізнявся високою якістю та художньою цінністю. Кравець, модистка – реальні творці моди, тривалий час лишались поза увагою, через те, що усі лаври діставались тому, хто носив костюм. Напевно, відома модистка Роза Бретен відчула себе творцем, кутюр'є, коли створювала модні костюми королеві Марії Антуанетті. Велика французька революція дещо змінила цю ситуацію, через те, що на деякий час зникли головні носії моди - король, королева, придворна знать. Та все ж творцем високої моди та власником першого Будинку мод став англієць Ч. Ворт. Він народився в Англії в бідній сім'ї, працював в магазині тканин та прикрас, уже цікавився костюмом, модою та розумів, що сам хоче творити жіночу моду. Практично не маючи коштів, наважився переїхати в Париж, який на той час був центром моди. У віці 20 років Ворт в Парижі почав завойовувати жіночу моду (1845 р.). Спочатку Ворт працював в магазині модних новинок, згодом на фірмі, яка розробляла та продавала предмети жіночого туалету. Саме в майстерні цієї фірми виготовили перші моделі суконь Ворта, які швидко були розкуплені. Ворт мріяв одягати найвишуканіших жінок свого часу та створювати для них відповідні костюми. У 1858 р. він відкрив власну майстерню. Щоб стати законодавцем паризької моди, треба було мати

відповідних замовників, зокрема, найголовнішу модницю того часу імператрицю Марію-Євгенію. Дружина Ворта тижнями чекала у приймальні імператриці, щоб запропонувати послуги свого чоловіка. Після першої сукні, створеної для імператриці, Ворт став її кравцем. Клієнтками Ворта були аристократки Парижу та Європи, від одягав дев'ятьох королів. Ворт ввів в моду спідниці із турнюром (спеціальна накладка, яка розміщувалась ззаду сукні чи спідниці і створювала новий модний силует). Ворт створив сукню із кількома ліфами, які можна було носити із однією і тією ж спідницею (закритий ліф із довгими рукавами, з глибоким декольте та без рукавів, з V – подібним вирізом). Таким чином сукня трансформувалась із обідньої в бальну. Вважається, що саме Ворт винайшов професію манекенниці. Вже на манекенницях Ворт робив примірки суконь, манекенниці демонстрували сукні клієнткам в салоні. Чарльз Ворт першим став розробляти сезонні колекції, надавши моді певний ритм розвитку та заклав основи системи управління модою. У 1868 р. Ворт створив Синдикат високої моди – організацію, що об'єднала салони по створенню модного одягу для вищих кіл суспільства. Ворт почав підписувати своїм іменем моделі одягу, ім'я кутюр'є набуло цінності як ознака ексклюзивності та високого класу одягу. Кутюр'є та кравці високого класу з усіх країн, наслідуючи Ворта, почали пришивати до свого одягу ярлики із зазначеним прізвищем автора чи, майстернею, яка виготовила одяг. Кутюр'є могли називатися лише ті кравці, які входили в Синдикат високої моди. Щоб стати членом Синдикату високої моди, необхідно було відповідати певним вимогам – виготовляти моделі одягу по індивідуальному замовленню з використанням ручної роботи (що, на думку Ворта, забезпечувало високу якість та ексклюзивність на фоні швидкого поширення швейних машин), двічі на рік демонструвати сезонні колекції. Сьогодні кутюр'є себе може називати той, хто є членом Синдикату високої моди, має Будинок високої моди в Парижі, а також влаштовує покази для клієнтів. При виготовленні моделей одягу повинна переважати ручна робота (допускається використовувати до 30% машинних строчок). На початку 1990 –х р. колекції повинні були складатись не менше ніж з 75 моделей в рік, в кінці десятиліття достатньо було 50 моделей одягу. Чисельність працівників Будинків мод також змінювалась – спочатку у Будинку моди повинно було працювати не менше 20 працівників та 3 манекенниці, а в 1990 – х дозволялось мати вже половину від раніше заявленої кількості працівників.

Моделі суконь авторства Ч. Ворта,

Турнюри, які створив та використовував у своїх сукнях Ч. Ворт

4. У 1860 р. відбулася буржуазно-демократична революція. Численні клієнти Будинків високої моди змушені були емігрувати, включаючи сім'ю імператора, і, здавалось, зникло те середовище, в якому народжувалась висока мода. Проте падіння монархії навпаки допомогло кутюр'є відчувати свою самостійність та незалежність від титулованих замовників. Саме в епоху третьої республіки (1870-1940 рр.) у Франції багатьох кравців стали вважати законодавцями моди. Лідерами моди були не лише короновані особи та аристократи, але і представники богеми. Нові моделі часто демонстрували відомі актриси. В таких умовах Ч. Ворт відчув себе справжнім законодавцем моди – ввів в моду численні запозичення з історичного костюму, з однаковою майстерністю Ворт одягав дам з вищого світу та більш демократичних клієнток. Своїм клієнткам Ворт пропонував повний гардероб, починаючи від домашніх суконь, костюмів для подорожі та закінчуючи бальними сукнями. Ім'я Ворта гарантувало хороший смак та елегантність. Будинок моди Ворта утримував лідерство аж до початку XX ст.. Після смерті Ч. Ворта його Будинок моди очолили троє його синів. Сини Ворта ввели практику продажу своїх моделей для копіювання в інші країни. У 1990 р. Будинком моди «Ворт» було запропоновано парфуми «Parfum couture».

В кінці XIX ст. в Парижі працювало багато будинків високої моди, костюми яких наслідували в Європі та Америці: «Лаферєн», «Жак Дусе», «Сестри Калло» - всього близько ста. Кожен Будинок високої моди створював моделі відповідно до загального напрямку моди, але мав свої особливості, відрізнявся індивідуальними рисами. Наприклад, Ж. Дусе будучи великим прихильником мистецтва 18 ст., ввів в моду сукні в стилі рококо та пастельну колірну гаму. Будинок моди «Сестри Калло» пропонували моделі з оздобленням із срібного мережива. Проте принципової відмінності у стилях будинків мод не було – паризькі моделі одягу відрізнялись витонченими силуетами та оздобленням, які не порушували загальних ліній костюма.

Стиль початку XX ст.. і далі створювався для представників вищого світу, аристократії та богеми. На моду починає свій вплив Північна Америка через потужний розвиток економіки. В США сформувався більш практичний стиль одягу, ніж в Європі, пов'язаний з активним способом життя. Проте американські аристократки та відомі актриси все ж залишалися клієнтками паризьких будинків моди. Костюм XX ст.. був одним із основних вказівників соціального статусу. Вищі шари одягались у паризьких кутюр'є, середні шари суспільства виготовляли одяг по індивідуальному замовленню, нижчі шари носили готовий одяг. Розкішні туалети «від кутюр» відповідали способу життя вищого суспільства, яке проводило час на прийомах, балах,

скачках, полюванні. Кутюр'є пропонували достатньо наповнений предметами одягу гардероб – для кожного випадку пропонувався інший костюм. Модна жінка повинна була переодягатися по декілька разів на день: зранку в домашню сукню, далі в костюм для візитів або прогулянок, обідню сукню, сукню для чаю о 5 год. вечора, театральну сукню (бальну сукню, сукню для прийомів). У 1900 р. в Парижі з'явилась нова традиція – вивозити манекенниць в модному вбранні у місця скупчення модної паризької публіки – на скачки, оперні прем'єри, відкриття Вернісажу. Через десятиріччя в Лондоні був вперше організований показ модних костюмів під музичний супровід.

Англієць Джон Редферн у 1881 р. відкрив в Парижі салон, в якому виготовляв жіночі костюми для верхової їзди. Він пропонував костюми для прогулянок із вовняних тканин в англійському стилі, який складався із спідниці, блузи і жакета. Згодом такий костюм став класичним і називався англійський класичний костюм.

Поширенню моди сприяли модні журнали. Поміж звичних журналів із малюнками, викрійками, схемами для вишивки та корисними порадами з'являються колонки модних оглядів у популярних газетах та елітних журналах мод. В Парижі на початку сторіччя виходив журнал «Les Modes» в Америці «Harper's Bazaar» (заснований у 1867 р.) та «Vogue» (заснований у 1892 р.).

Ілюстрації модних журналів «Harper's Bazaar» (заснований у 1867 р.) та «Vogue» (заснований у 1892 р.).

В Україні першим модним журналом вважається «Вісник мод Паризьких». Він розповідав про нові модні тенденції і вміщував поради щодо виготовлення одягу. Львівський кравець Томаш Кульчицький майже 180 років тому вирішив узятися за видання модного журналу, тому що побачив – шиттям одягу багато не заробиш. Тодішні львівські модниці ретельно стежили за актуальними тенденціями у вбранні, але одяг коштував надто дорого, тому навіть міський бомонд, який обшивали кравці, не так часто, як хотілось би, робив замовлення. Тож пан Кульчицький вирішив обрати, так би мовити, консультативний шлях у моді. Перший номер “Вісника мод паризьких” («Dziennik Mód Paryskich») вийшло 1 січня 1840 року. Це був перший журнал мод у Галичині, яка тоді входила до Австрійської імперії, та й на території сучасної України загалом. Журнал виходив польською мовою. Спочатку 1-го та 16-го числа кожного місяця, згодом — раз на два тижні. У ньому було спершу чотири, потім вісім чорно-білих сторінок, а ще кольорова вставка із зображеннями найпопулярніших костюмів роботи львівського графіка Кароля Ауера. Кожен номер починався модними новинками з Парижа. Жіночим костюмам присвячували в три-чотири рази більше тексту, ніж чоловічим. А ще були поради для кравчинь з викрійками. Наприклад, у номері від 16 січня 1840 року жінкам радять використовувати в одязі мереживо: “Воно зараз становить основну частину дамського костюма: вживане до суконь, шалів, чепчиків і волосся, служить кожній нагоді і кожному вікові. Здається, що чорне мереживо візьме цієї зими гору над білим”. Також журнал вміщував підказки, де у Львові можна придбати матеріали для шиття одягу: “Талантерея пана Вінцентія Кірхнера на Ринку під номером 155 на цьогорічні потреби карнавальні запаслася найновішими і найкращими товарами. Дами, що прагнуть вишуканих строїв, знайдуть тут численні тканини для бальних суконь. Не можемо оминати своєю увагою, що у майстерні пана Шпільчинського в будинку Паха під номером 132 2/4 виготовляють обов’язкові для дам і чоловіків натільні прикраси...” Була в журналі й культурна хроніка: рецензії на вистави місцевого театру і концерти, літературні твори. Адже публіка, яка могла дозволити собі такий журнал, була вибагливою. Бо й коштував він недешево: за річну передплату треба було віддати 10 злотих ринських. Для порівняння – стільки ж отримував за місяць робітник. Спочатку журнал налічував 130 передплатників. Із часом їх кількість виросла до тисячі.